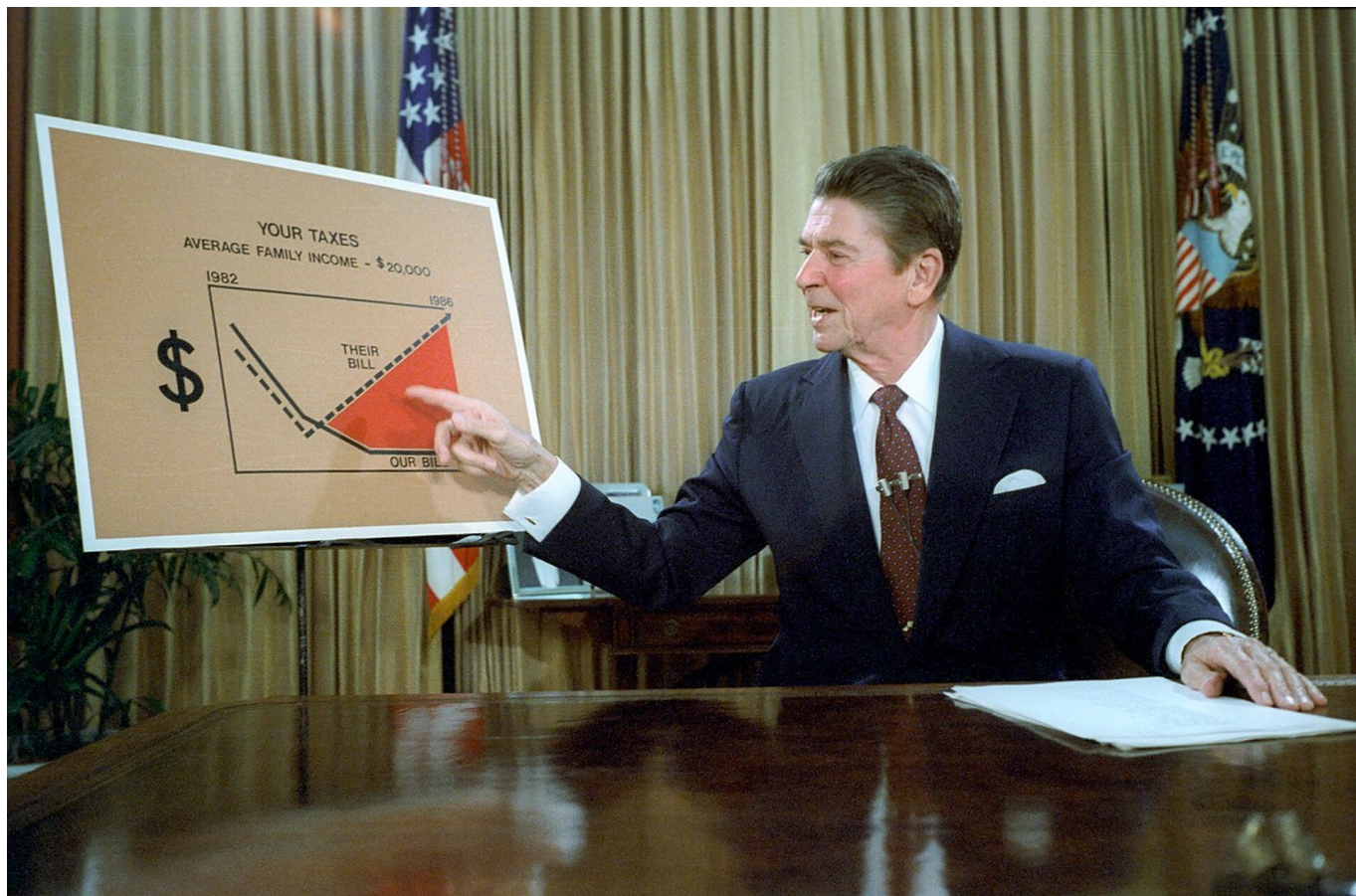

Wolny rynek i tradycyjne wartości. Reaganomika i thatcheryzm oraz ich wpływ na rozwój gospodarek zachodnich

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.
- Źródło: tekst dostępny online: pl.history-hub.com.
- Źródło: Tadeusz Manteuffel, *Historia powszechna. Średniowiecze*, Warszawa 1974, s. 79.

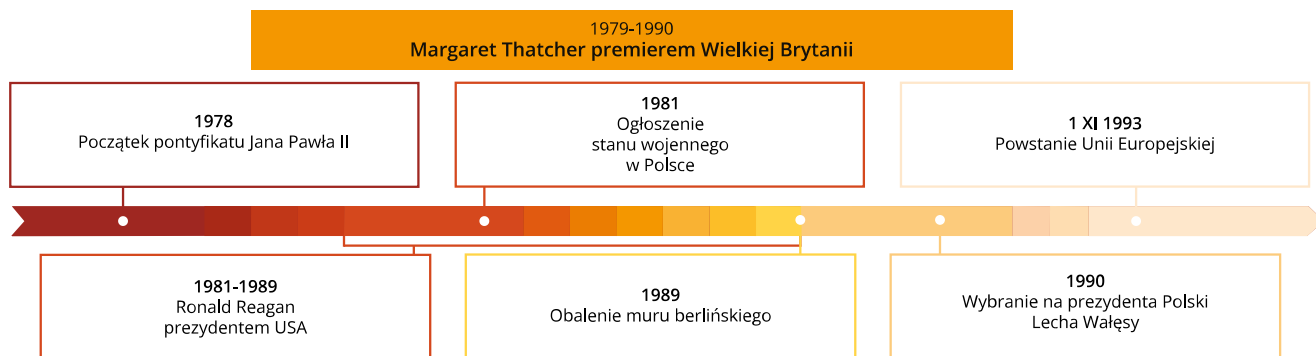

Wolny rynek i tradycyjne wartości. Reaganomika i thatcheryzm oraz ich wpływ na rozwój gospodarek zachodnich

Ronald Reagan przedstawia plan redukcji podatków w Gabinetcie Ovalnym w lipcu 1981 r.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

„Była to relacja bliższa pod względem ideologicznym i cieplejsza w kontaktach osobistych niż którykolwiek ze związków łączących wszystkich pozostałych amerykańskich prezydentów i brytyjskich szefów rządów” – w taki sposób podsumował kontakty Ronalda Reagana i Margaret Thatcher pisarz Geoffrey Smith. W latach 80. XX w. oboje wymienili setki listów i odbyli niezliczoną liczbę rozmów telefonicznych. Zażyłość tych dwojga przywódców anglosaskich mocarstw nie powinna dziwić. Reagana i Thatcher łączyło bowiem przywiązanie do liberalnych zasad w gospodarce oraz tradycyjnych wartości w życiu społecznym. Oboje traktowali też swoją obecność w polityce jako misję i konsekwentnie, nie bacząc na przeszkody, kształtowali politykę swoich krajów zgodnie z własnymi zapatrywaniami. Zarówno Reagan, jak i Thatcher budzili kontrowersje już w czasach swoich rządów, byli jednak na tyle skuteczni, że stali się wręcz ikonicznymi postaciami odrodzenia świetności myśli liberalnej oraz „złotej ery konserwatyzmu” u schyłku zimnej wojny.

* cytat za: artykuł *Reagan and Thatcher: 'Political soulmates'*, Halimah Abdullah, CNN, 2013, edition.cnn.com.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Przedstawisz sylwetki dwojga niezwykle charyzmatycznych przywódców świata zachodniego: prezydenta Stanów Zjednoczonych Ronalda Reagana i premier Wielkiej Brytanii Margaret Thatcher.
- Wskażesz cechy charakterystyczne polityki gospodarczej prowadzonej przez tych przywódców.
- Ocenisz reaganomikę i thatcheryzm z różnych punktów widzenia, m.in. przedsiębiorcy, menedżera dużej firmy, robotnika przemysłowego oraz działacza lub działaczki robotniczych związków zawodowych.

Z anglosaskiej prowincji na polityczny Olimp

Relacje Reagana i Thatcher odbiegały od rutyny spotkań przywódców politycznych. Oboje znakomicie czuli się w swoim towarzystwie, często żartowali oraz spędzali czas w gronie rodzinnym. Na zdjęciu widzimy Reagana i Thatcher podczas spotkania w Camp David 22 grudnia 1984 r.

Zaproponuj życzliwy komentarz do fotografii dla prasy brytyjskiej. Uwzględnij dzienną datę powstania fotografii.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Ronald Reagan i Margaret Thatcher musieli pokonać wiele przeciwności, zanim dostali się na polityczny szczyt. Rodzina Reagana pochodziła z prowincjonalnej miejscowości Tampico w stanie Illinois. Ronald urodził się w 1911 r. jako syn sprzedawcy butów oraz aktywistki lokalnych organizacji protestanckich. W latach 40. zagrał w wielu hollywoodzkich filmach, przez co zyskał dużą popularność. Karierę artystyczną łączył z działalnością w aktorskim związku zawodowym. Polityką poważnie zajął się dopiero na początku lat 60., kiedy wstąpił do [Partii Republikańskiej](#). Z ramienia republikanów pełnił w latach 1967–1974 funkcję gubernatora Kalifornii, a w 1980 r. uzyskał nominację w wyborach prezydenckich. Podczas kampanii wyborczej Reagan dał się poznać jako charyzmatyczny i błyskotliwy mówca,

zagorzały zwolennik liberalizmu gospodarczego oraz obrońca wartości chrześcijańskich i obywatelskich. W wyścigu o fotel prezydencki pokonał demokratę i dotychczasowego prezydenta Jimmy'ego Cartera. Przysięgę prezydencką złożył w styczniu 1981 r., a urząd głowy państwa sprawował przez dwie kadencje – do roku 1989.

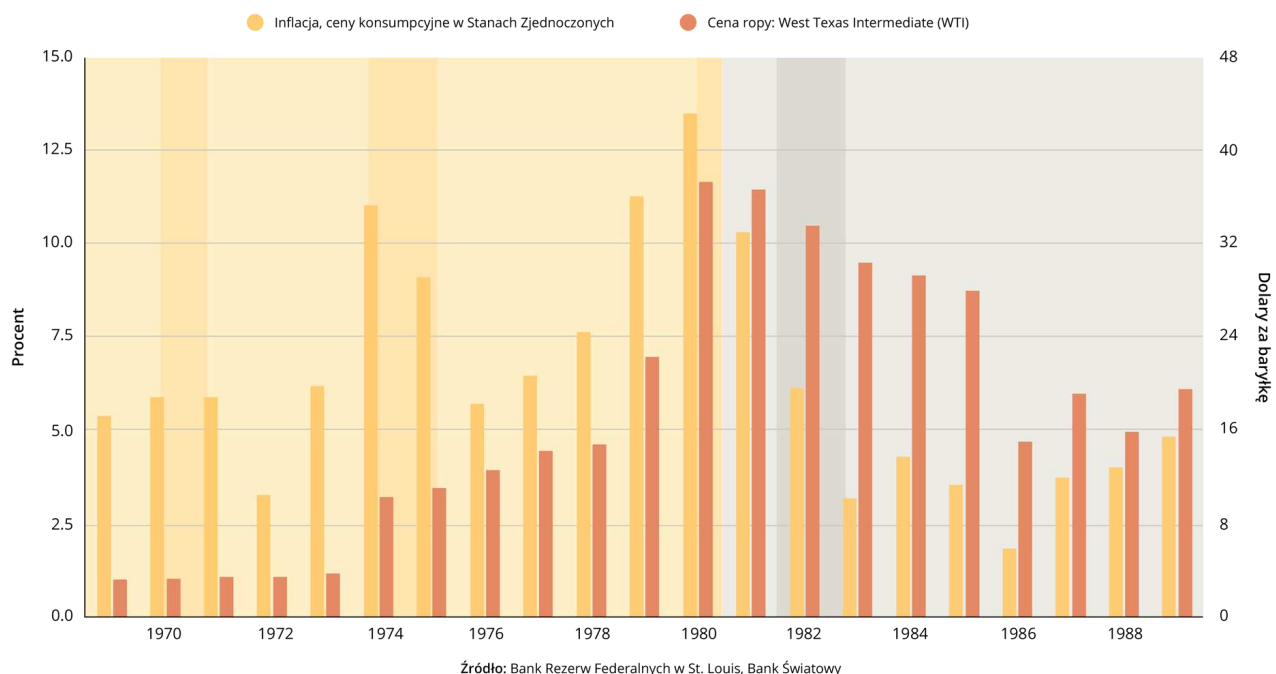
Podobnie jak Reagan urodzona w 1925 r. Margaret Thatcher (z domu Roberts) wywodziła się ze skromnej, pobożnej i aktywnej w środowisku lokalnym rodziny. Jej ojciec był sklepikarzem z prowincjonalnego miasteczka Grantham w pobliżu Nottingham. Historyk Jacek Tebinka zwrócił uwagę, że pochodzenie oraz późniejszy awans społeczny miały olbrzymi wpływ na jej poglądy gospodarcze i społeczne.

“ [Thatcher] gardziła ludźmi, którzy uważali, że należy dawać komuś świadczenia, bo mu się nie wiedzie. Oczekiwała pracy i inicjatywy. Zarazem nie była jednak typową przedstawicielką klasy średniej, patrzącą na robotników jako ludzi przepijających tygodniowy zarobek

w pubie, podczas gdy ich niepracującym żonom nie starczało na utrzymanie domu.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Przyszła pani premier, w przeciwieństwie do znacznej większości liderów brytyjskiej **Partii Konserwatywnej**, zawdzięczała swoją pozycję nie tyle rodzinnym koneksjom, ile ciężkiej i konsekwentnej pracy. Ukończyła studia na prestiżowym Uniwersytecie Oksfordzkim, gdzie rozpoczęła działalność polityczną w uczelnianym kole konserwatystów. Pod koniec lat 50. zdobyła mandat do Izby Gmin i szybko stała się jedną z czołowych postaci swojego obozu politycznego. W 1979 r. stanęła na czele rządu i sprawowała premierostwo najdłużej w XX-wiecznej historii Wielkiej Brytanii – do roku 1990. Zasłynęła jako zdecydowana, stanowcza i konsekwentna liderka, stąd jej popularny przydomek Żelaznej Damy.

Przeanalizuj wykres. Zwróć uwagę na znaczny wzrost cen ropy naftowej oraz inflacji w latach 70. Wskaż polityczne przyczyny tego zjawiska.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Soibangla, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ofensywa neoliberalizmu

Początki rządów Reagana i Thatcher przypadły na czasy, kiedy gospodarki krajów Zachodu wciąż zmagaly się z negatywnymi skutkami kryzysów paliwowych z lat 70.

Wysokie ceny ropy naftowej wywołały **stagflację**, czyli spadek produkcji przy jednoczesnym wzroście bezrobocia oraz inflacji. W połowie lat 70. poziom bezrobocia

przekroczył w USA 7 proc., a w Wielkiej Brytanii sięgnął aż 14 proc. Głęboki kryzys gospodarczy osłabił zaufanie mieszkańców Zachodu do idei państwa opiekuńczego. Reagan i Thatcher wykorzystali te nastroje, krytykując politykę interwencjonizmu państwowego, czyli wydawania sporych środków budżetowych na wielkie inwestycje i projekty. Nawoływali przy tym do umacniania tradycyjnych wartości chrześcijańskich i obywatelskich, wzmocnienia narodowej dumy oraz śmiałej realizacji mocarstwowych ambicji. Oboje odwoływali się przy tym do poglądów klasycznych twórców liberalizmu gospodarczego z XVIII i XIX w., stąd ich poglądy na gospodarkę i społeczeństwo określa się mianem neoliberalizmu.

Program gospodarczy i polityczny oparty na zasadach liberalizmu zyskał sobie w Stanach Zjednoczonych miano reaganomiki. Pojęcie powstało ze zbitki

słów *Reagan* i *economics* (w języku angielskim oznaczającym ekonomię). Natomiast Brytyjczycy nazwali program gospodarczy konserwatystów od nazwiska Żelaznej Damy thatcheryzmem. Polityka gospodarcza przywódców USA i Wielkiej Brytanii wynikała z podobnych przekonań, dlatego też miała ze sobą wiele wspólnego. Reagan i Thatcher podzielali wiarę w siłę wolnego rynku i ludzkiej przedsiębiorczości. Wzrost gospodarczy chcieli osiągnąć poprzez zdecydowane cięcia wydatków budżetowych, zwalczanie inflacji oraz wspieranie konkurencyjności i innowacyjnych rozwiązań. Żelazna Dama w bezkompromisowy i brutalny sposób stłumiła potężne strajki górników, którzy na początku lat 80. sprzeciwiali się zamykaniu nierentownych kopalń dotowanych z budżetu państwa. Górniczy strajk trwał od marca 1984 r. do marca 1985 r. Doszło do zamieszek i aktów przemocy, setki osób odniosło obrażenia w walkach górników z policją. Ostatecznie strajkujący skapitulowali. Do 1990 r. rząd zamknął 115 ze 173 kopalni. Ponadto Thatcher ograniczyła silne wpływy związków zawodowych na kolei, poczcie i w telekomunikacji, a także w służbie zdrowia i edukacji, prywatyzując te instytucje. Jednocześnie w ten sposób przerzuciła sporą część odpowiedzialności za opiekę społeczną na instytucje prywatne, które uważała za bardziej wydajne i sprawniej zarządzane od państwowych. Reagan również dał się poznać jako przeciwnik silnej pozycji związków zawodowych. W 1981 r. zdławił m.in. groźny strajk kontrolerów ruchu lotniczego. Nie zawahał się przy tym zwolnić 10 tys. pracowników.

Kiedy konserwatyści w 1970 r. wygrali wybory, Margaret Thatcher stanęła na czele ministerstwa edukacji. Jako zwolenniczka ograniczania wydatków państwa na cele społeczne, zmniejszała nakłady na edukację. Licznych Brytyjczyków oburzyła obcięciem dotacji na bezpłatne mleko dla dzieci w szkołach, przez co zyskała przydomek „Mrs Thatcher the milk snatcher” (Pani Thatcher – złodziejka mleka).

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

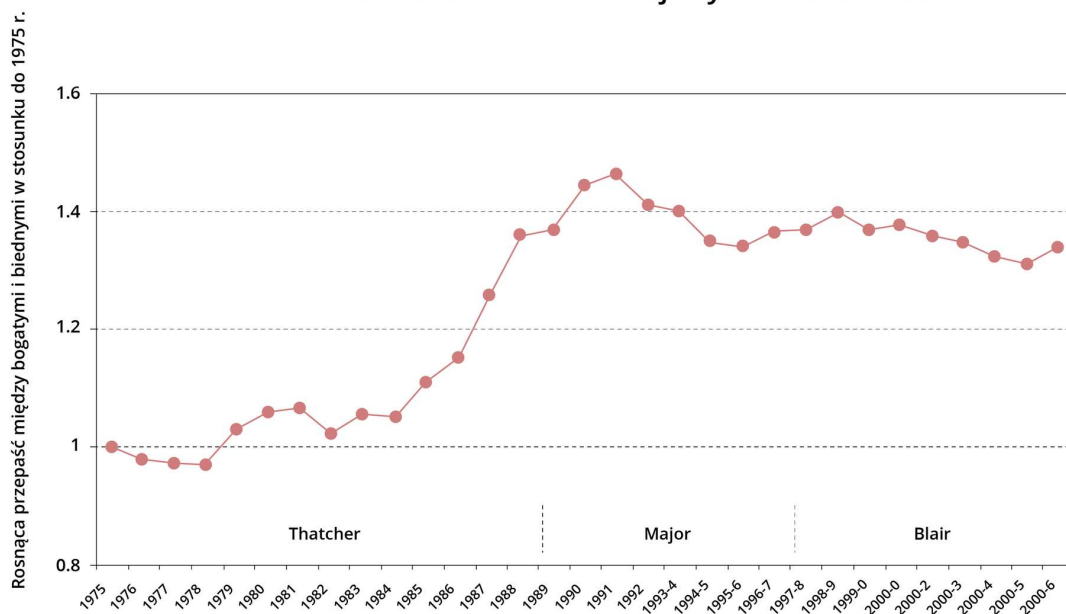
Górnicy protestujący w Londynie, 1984 r. Na pierwszym transparencie napisane jest: „Thatcher – wewnętrzny wróg”. Wyjaśnij sens tego hasła.

Źródło: Nick, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 2.0.

Bilans rządów neoliberalistów

Zarówno Amerykanie, jak i Brytyjczycy stopniowo zaczęli odczuwać pozytywne skutki reaganomiki i thatcheryzmu. Poziom życia mieszkańców Stanów Zjednoczonych wyraźnie wzrósł, a dokuczliwa inflacja spadała. Intensywnie rozwijały się niewielkie amerykańskie firmy rodzinne, które wytwarzały aż 60 proc. produktu narodowego. Administracja Reagana wydawała potężne środki na zbrojenia, co przyczyniło się do spektakularnego postępu w wielu dziedzinach technologii oraz zapoczątkowało proces komputeryzacji. Inflacja spadała także w Wielkiej Brytanii. Ponadto za rządów konserwatystów Londyn umocnił swoją pozycję jednego z najważniejszych na świecie centrów finansowych. Osiągnięciom gospodarczym mocarstw zachodnich towarzyszyły sukcesy na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w zakresie zmagania zimnowojennych z ZSRS. Reaganomika i thatcheryzm miały jednak swoje słabsze strony. Na niskich podatkach w Stanach skorzystali głównie ludzie zamożni. Pojawiła się nawet nowa grupa społeczna młodych przedsiębiorców – *yuppies* (skrót od *young urban professionals*). Krytycy zarzucali przedstawicielom *yuppies* nadmierne zamiłowanie do luksusu i przesadną konsumpcję.

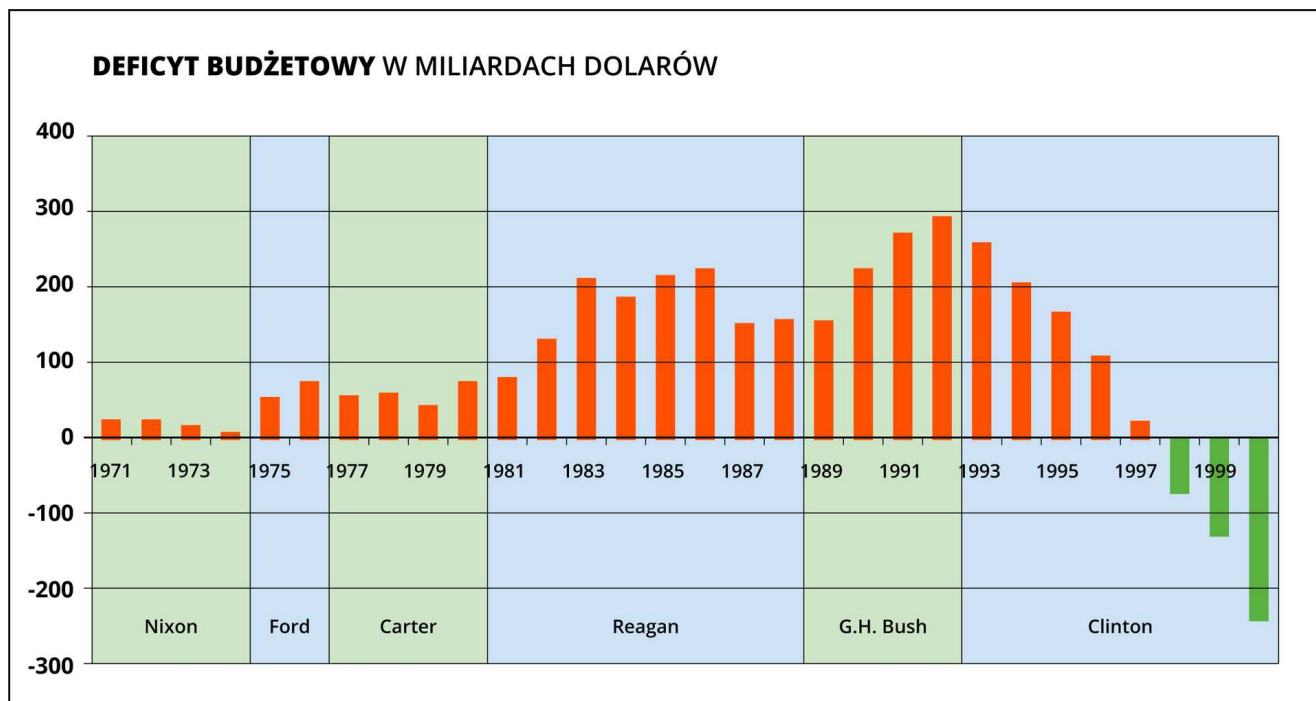
Nierówność dochodów w Wielkiej Brytanii 1979-2005/6

Na podstawie wykresu sformułuj wniosek dotyczący jednego ze skutków polityki gospodarczej Margaret Thatcher.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Richard G. Wilkinson & Kate Pickett, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Cięcia w wydatkach na cele socjalne pogorszyły sytuację najuboższych, w sporej części afroamerykańskich mieszkańców USA. Reagan nie zdołał ukrócić licznych spekulacji na giełdzie. Nie zlikwidował również deficytu budżetowego ze względu na kolosalne wydatki na armię w schyłkowym etapie zimnej wojny. Za rządów administracji Reagana Amerykanie uzyskali bardzo łatwy dostęp do kredytów. Wielu korzystało z tego w sposób nieroztropny i zaciągało olbrzymie długi. W konsekwencji niektórzy zmuszeni byli wydawać nawet 90 proc. swoich dochodów na pokrycie zobowiązań kredytowych wobec banków. Zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i Wielkiej Brytanii w latach 80. pogłębiły się także różnice majątkowe między najbiedniejszymi a najbogatszymi. Niemniej sukcesy gospodarcze, którym towarzyszył wzrost znaczenia obu anglosaskich mocarstw na arenie międzynarodowej, ugruntowały opinię o czasach rządów Reagana i Thatcher jako „złotej erze konserwatyzmu” i neoliberalizmu.

Na podstawie wykresu sformułuj wniosek dotyczący deficytu budżetowego w czasach prezydentury Ronalda Reagana.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Pass3456, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

stagflacja

(z ang. *stagflation* od *stagnation* – stagnacja + *inflation* – inflacja) zjawisko w gospodarce polegające na jednoczesnym występowaniu znaczącej inflacji i stagnacji gospodarczej

neoliberalizm

(z gr. *neos* – nowy + łac. *liberalis* – wolnościowy, godny człowieka wolnego, od *liber* – wolny; skrót od neoklasyczny liberalizm) nazwa koncepcji i poglądów ekonomicznych, społecznych, politycznych i etycznych nawiązujących bezpośrednio do założeń ideologii „klasycznego” liberalizmu ekonomicznego z czasów epoki oświecenia

Partia Demokratyczna

(ang. *Democratic Party*) jedna z dwóch (obok Partii Republikańskiej) głównych sił politycznych w Stanach Zjednoczonych. Początki partii sięgają końca XVIII w., chociaż obecna nazwa używana jest od ok. 1833 r. Demokraci prezentują program centrolewicowy, zakłada on m.in. budowę państwa opiekuńczego, dopuszcza ingerencję państwa w gospodarkę, głosi potrzebę walki o prawa mniejszości, równouprawnienia kobiet oraz ograniczenia wpływu religii na państwo

Partia Konserwatywna

(oficjalna nazwa: Partia Konserwatywno-Unionistyczna, ang. *Conservative and Unionist Party*) brytyjska partia polityczna powstała w 1832 r. w wyniku przekształcenia ugrupowania torysów, potocznie w dalszym ciągu jej członków nazywa się torysami

Partia Pracy

(ang. *Labour Party*, LP) potocznie laburzyści; brytyjska socjaldemokratyczna partia polityczna powstała w lutym 1900 r. w wyniku zjednoczenia Niezależnej Partii Pracy, Towarzystwa Fabiańskiego i Federacji Socjaldemokratycznej; jedna z dwóch (obok Partii Konserwatywnej) głównych partii w Wielkiej Brytanii

Partia Republikańska

(ang. *Republican Party*) jedna z dwóch głównych sił politycznych w USA. Początki partii sięgają połowy XIX w. Republikanie prezentują konserwatywne poglądy w kwestiach społecznych, w ekonomii zaś popierają minimalną ingerencję państwa w gospodarkę. Partia opowiada się m.in. za niskimi podatkami, ograniczeniem wydatków na cele socjalne, wysokimi nakładami na zbrojenia. Republikanie kładą nacisk na walkę z przestępczością, bronią prawa do posiadania broni przez każdego oraz akcentują swoje przywiązanie do wartości chrześcijańskich. Sprzeciwiają się eutanazji, legalizacji aborcji, narkotyków czy związków homoseksualnych. Dążą do ograniczenia napływu imigrantów do USA

yuppies

słowo powstałe z pierwszych liter określenia *young urban professional people*, czyli „młody wielkomiejski przedstawiciel wolnego zawodu”. Amerykańskie określenie młodzieży, która rozpoczęła życie zawodowe na początku lat 80. XX w. *Yuppies* cechowały profesjonalizm, pragmatyzm, indywidualizm, zamiłowanie do luksusu i ostentacyjnie wystawnego trybu życia, dążenie do kariery i sukcesów finansowych

Słowa kluczowe

inflacja, konserwatyzm, kryzys paliwowy, liberalizm, neoliberalizm, reaganomika, stagflacja, thatcheryzm, zimna wojna, świat po II wojnie światowej, przemiany cywilizacyjne po II wojnie światowej, świat na przełomie tysiącleci

Bibliografia

K. Michałek, *Amerykańskie stulecie. Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki 1900–2001*, Warszawa 2004.

Najnowsza historia świata, t. 1, 1945–1963, pod red. A. Patka, J. Rydla, J.J. Węca, Kraków 2000.

J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2010.

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem, a następnie wykonaj kolejne polecenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Ptan1TMRm>

Fragmenty przemówienia Ronalda Reagana z 20 stycznia 1981 r. na inaugurację jego prezydentury

Stany Zjednoczone muszą się zmierzyć z problemami gospodarczymi o niespotykanej dotąd skali. Cierpimy z powodu najwyższej inflacji, jaka kiedykolwiek miała miejsce w historii tego państwa. Szkodzi ona naszym inicjatywom gospodarczym, stanowi niezasłużoną karę dla oszczędzających oraz niszczy zarówno młode, jak i stare firmy. Grozi zrujnowaniem życia milionów naszych obywateli. [...] Ci, którzy pracują, nie mogą otrzymać uczciwej zapłaty za swój wysiłek gdyż są nękani niesprawiedliwością naszego systemu podatkowego. Systemu, który wymierza jednostkom kary za sukces ekonomiczny i nie pozwala osiągnąć gospodarce pełnej produktywności. Mimo, że obciążenie podatkami jest tak ogromne, to i tak środki nam zabrane nie wystarczają na sfinansowanie wydatków publicznych. Przez dziesięciolecia stale zwiększaliśmy deficyt, który obecnie sięgnął już niewyobrażalnych rozmiarów. W ten sposób wzięliśmy kredyt pod zastaw przyszłości naszej oraz naszych dzieci. Ryzykujemy przyszłość kolejnego pokolenia, dla własnej wygody i z powodu własnej nieudolności nie chcemy zatrzymać tego niebezpiecznego procederu. [...] Rząd nie jest lekarstwem na bolączki związane z obecnym kryzysem z tej prostej przyczyny, że to on stanowi problem. Od czasu do czasu byliśmy kuszeni wiarą, że społeczeństwo stało się zbyt skomplikowane, by mogło samo się rządzić. Mówiono nam, że rząd złożony z elity tego narodu jest lepszy od rządu złożonego ze zwykłych obywateli. No cóż, jeśli nikt z nas nie jest w stanie rządzić własną osobą to, kto z nas, ma możliwość zarządzać całym państwem? Wszyscy, zarówno rząd, jak i ludzie spoza niego, muszą dźwigać to brzemień. Rozwiązania, których szukamy, muszą być sprawiedliwe, dlatego żadna grupa nie może być obciążana wyższymi podatkami niż inna. [...] Jeżeli poszukamy odpowiedzi na pytanie, czemu przez tyle lat osiągnęliśmy tak wiele, dlaczego żyliśmy na poziomie na jakim nie żył żaden naród, to brzmi ona: właśnie dlatego, że tu, na tej ziemi, uwolniliśmy energię indywidualnego geniuszu ludzkiego do niespotykanego stopnia. Wolność i godność jednostki zostały zagwarantowane w naszym państwie o wiele lepiej niż

gdziekolwiek indziej na świecie. Koszt, jaki czasami byliśmy zmuszeni płacić za tę wolność, był wysoki, ale nigdy nie uchylaliśmy się od jego zapłacenia. Nie jest zbiegiem okoliczności, że nasze aktualne problemy są proporcjonalne do poziomu interwencji i ingerencji w nasze życie, są rezultatem nieuzasadnionego i nadmiernego rozrostu rządu. [...] Mamy prawo do heroicznych marzeń. Ci, którzy mówią, że żyjemy w czasie, w którym bohaterowie nie istnieją, po prostu nie wiedzą, gdzie ich szukać. Bohaterów widzimy każdego dnia przechodzących przez bramy fabryk. Stanowią tę niewielką grupę ludzi produkującą wystarczająco dużo jedzenia, by wyżywić cały nasz naród i dużą część świata. Spotykacie ich również po obydwu stronach lady sklepowej. Bohaterami są przedsiębiorcy, którzy wierzą we własne siły i pomysły, tworzą nowe miejsca pracy i powiększają bogactwo. [...] Ich patriotyzm jest cichy, lecz głęboki. To ich wartości podtrzymują istnienie narodu.

Źródło: tekst dostępny online: wpolityce.pl [dostęp 10.06.2021].

Polecenie 2

Przeanalizuj stan gospodarki USA na początku lat 80. na podstawie przemówienia Ronalda Reagana. Wykorzystaj schemat metaplanu.

PROBLEM: kryzys gospodarczy w USA

Jak jest?

Jak być powinno?

Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?

Wnioski

Polecenie 3

Oceń program gospodarczy Ronalda Reagana z punktu widzenia amerykańskiego przedsiębiorcy, menedżera dużej firmy, robotnika przemysłowego, pracowniczki pomocy społecznej oraz działacza związków zawodowych.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz elementy charakterystyczne dla polityki gospodarczej Ronalda Reagana.

☐

innowacyjność

☐

wysokie nakłady budżetowe na edukację

☐

krytyka interwencjonizmu

☐

wspieranie przedsiębiorczości

☐

ochrona najuboższych

☐

ograniczenie inflacji

☐

wsparcie dla państwowych przedsiębiorstw

☐

wzrost nakładów na służbę zdrowia

☐

silniejsze związki zawodowe

☐

niskie podatki

Ćwiczenie 2

Dopasuj podane pojęcia do definicji.

Definicja	Pojęcie
Spadek produkcji przy jednoczesnym wzroście bezrobocia oraz inflacji.	
Jedna z dwóch głównych sił politycznych w Stanach Zjednoczonych. Jej członkowie prezentują konserwatywne poglądy w kwestiach obyczajowych i są zwolennikami wolnego rynku.	
Teoria ekonomiczna zalecająca bezpośrednią ingerencję państwa w gospodarkę.	
Sytuacja, w której wydatki w budżecie instytucji są wyższe niż jej dochody w danym okresie rozliczeniowym.	
Grupa młodzieży w USA, która rozpoczęła życie zawodowe na początku lat 80. XX w., cechowały ją profesjonalizm oraz zamiłowanie do luksusu.	
Nazwa koncepcji ekonomicznych, społecznych, politycznych i etycznych nawiązujących bezpośrednio do założeń ideologii „klasycznego” liberalizmu ekonomicznego z czasów epoki oświecenia.	

interwencjonizm

yuppies

deficyt budżetowy

neoliberalizm

stagflacja

Partia Republikańska

Zwolennicy

Reagan pozostawił kolejnym

pokoieniom, wprowadzone za jego kadencji, reformy, które długofalowo odbiły się zarówno na amerykańskim, jak i europejskim rynku gospodarczym. Chodzi o obcięcie świadczeń socjalnych, obniżenie podatków dla najbogatszych i deficyt budżetowy. [...] Zamiast poprawić wydajność światowej giełdy, banków i Unii Europejskiej, zaowocowało to głęboką depresją.

Tony Kushner, amerykański pisarz i publicysta.

Prawdopodobnie znasz go jako prezydenta Stanów Zjednoczonych. Wielki przywódca, antykomunista, wojownik o wolność. Jako jeden z niewielu przywódców miał przekonania wolnościowe. Wspierał wolny rynek, ograniczając podatki oraz zmniejszając interwencje państwa w życie obywateli.

Tekst dostępny online: asbiro.pl.

Reagan wierzył w niewidzialną rękę wolnego rynku i dążył do ograniczenia do minimum roli państwa w gospodarce. [...] Prezydent obniżał podatki, dążył do prywatyzacji sektora publicznego i decentralizacji gospodarki, a także zdusił inflację, kontrolując ilość pieniędzy w obiegu. Jednocześnie rozpoczął program forsownych zbrojeń, dzięki któremu USA miały wygrać wyścig militarny z ZSRS. W rezultacie pierwsze lata reform skutkowały ogromnym wzrostem zadłużenia państwa, niemniej amerykańska gospodarka ruszyła szybko do przodu.

Fragment artykułu dostępnego online: wiadomosci.wp.pl.

Ronald Reagan słynął z tego, że potrafił przemówieniami porwać słuchaczy, zaskarbić sobie ich sympatię oraz przekonać audytorium do swoich racji. Prezydent znany był także z celnych i dowcipnych puent. Dobierz właściwe zakończenia do fragmentów wypowiedzi Ronalda Reagana.

1. „Jest dziś wielu mających szlachetne intencje ludzi, którzy starają się zapewnić nam ekonomiczne podstawy egzystencji. Dążą oni do tego, by nikt z nas nie żył poniżej pewnego standardu. Nie sprzeciwiamy się temu. Przyjrzyjcie się jednak uważnie temu pomysłowi, a stwierdzicie, że często ludzie ci wyznaczają również górny poziom, którego nie pozwalają nikomu przekroczyć.”

2. „Często słyszymy o potrzebie wyboru między lewicą i prawicą. Chciałbym jednak zasugerować, że nie istnieje coś takiego, jak lewica i prawica. Jest tylko góra i dół. Możemy podążać w górę, w stronę naszego odwiecznego snu – wolności jednostki, powiązanej jednocześnie z prawem i porządkiem, lub w dół – w stronę totalitaryzmu.”

3. „Jestem pewien, że Bóg nieprzypadkowo umieścił ten wielki kontynent między dwoma oceanami. Stwórca chciał, aby stał się on domem dla wszystkich kochających wolność, gotowych porzucić swoje miejsce urodzenia. Od naszych praojców do dzisiejszych emigrantów przybywaliśmy tu z najdalszych zakątków Ziemi, reprezentujemy każdą rasę, każde możliwe pochodzenie etniczne. Staliśmy się nowym gatunkiem na świecie. Jesteśmy Amerykanami i mamy wyznaczone spotkanie z przeznaczeniem.”

4. „Żadni z dotychczasowych żyjących na tym świecie ludzi nie stoczyli tak ciężkiej walki o zachowanie wolności jak my. Nikt nie zapłacił wyższej ceny za obronę godności człowieka niż żyjący dziś Amerykanie. Nie istnieje problem, którego nie możemy rozwiązać. Niech rząd przedstawi nam fakty, powie, co należy zrobić.”

5. „Jak rozpoznać komunistę? Cóż, jest to ktoś, kto czyta Marksa i Lenina. A jak rozpoznać antykomunistę?”

Powyższe cytaty dostępne online: pl.wikiquote.org.

6. „Będę się starał o zniesienie przeszkód, ograniczających rozwój naszej gospodarki i redukujących produktywność. [...] Postępy w tych dziedzinach mogą być niewielkie, mierzone w calach i stopach,

a nie w milach, ale na pewno nastąpią.”

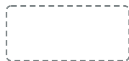
Fragment dostępny online: wpolityce.pl.

7. „Wierzę, że dzisiejsi Amerykanie są gotowi, by postępować godnie, czyniąc wszystko, co niezbędne, aby zapewnić szczęście i wolność sobie oraz kolejnym pokoleniom. Podczas gdy będziemy odnawiać oblicze naszego kraju, na całym świecie będzie widać, jak rośnie nasza siła.”

Fragment dostępny online: wpolityce.pl.

8. „Kryzys, któremu dziś stawiamy czoło, [...] wymaga [...] naszych najlepszych starań, naszej wiary w nas samych i w możliwość dokonania przez nas wielkich czynów. Wiary w to, że z pomocą Boga możemy rozwiązać i rozwiążemy wszystkie problemy stojące dziś przed nami. Poza tym czemu mielibyśmy w to nie wierzyć?”

Fragment dostępny online: wpolityce.pl.

To ktoś, kto rozumie Marksa i Lenina.

Jesteśmy przecież Amerykanami!

Później może zejść nam z drogi i nie przeszkadzać w działaniu.

Ci, którzy chcą poświęcić naszą wolność w zamian za opiekę społeczną i bezpieczeństwo, wybrali ścieżkę wiodącą w dół.

Czas w końcu obudzić śpiącego giganta przemysłowego, czas, aby rząd powrócił do swych podstawowych zadań, ulżył ciężarowi podatkowemu ponoszonemu przez obywateli.

Rozprzestrzeniliśmy się na tej ziemi, budując farmy i miasta – wszystko to bez pomocy planów federalnych i programów rządowych.

Chcą, abyśmy wszyscy znaleźli się między tymi dwoma poziomami i stali się standardowo przeciętni

Znów staniemy się ideałem wolności i światłem nadziei dla wszystkich tych, którzy wolnością nie zostali obdarowani.

Zapoznaj się z tekstem dotyczącym założeń reaganomiki, a następnie wykonaj polecenie.

((Zasady Reaganomiki

Kiedy objął władzę w 1981 r., Prezydent Reagan wprowadził 4 zasady przewodnie omówione poniżej. Administracja Reagana miała na celu zmniejszenie ilości pieniędzy wydawanych przez ministerstwa rządowe. Pomimo zmniejszenia wydatków różnych departamentów, nastąpił wzrost kwoty wydanej na Departament Obrony. Wyższa inwestycja w wojsko polegała na wzmocnieniu instytucji. Wydatki na programy socjalne i niektóre wydziały zostały znacznie zredukowane. [...] Reagan poparł politykę monetarną, która ustabilizowała dolara względem walut obcych. Inną strategią krótkoterminową było zaciąganie pożyczek zarówno z zagranicy, jak i w kraju. Pożyczka zamieniła Stany Zjednoczone z największego wierzyciela w największego kraju dłużnika na świecie. Reagan starał się złagodzić ciężar podatku od dochodów osobistych i zysków kapitałowych. Obniżył podatek dochodowy, gdy górny przedział podatkowy został obniżony z 70% do 50% i ostatecznie 28%. Najniższy przedział został zmniejszony do 11% z 14%. Podatek od zysków z zysków z ropy został ostatecznie zniesiony w 1988 r. Aby zaoferować zachęty inwestorom, podatek zapłacony przez przedsiębiorstwa został obniżony z 48% do 34%. W 1986 r. przyjęto ustawę o reformie podatkowej w celu uproszczenia i tak już skomplikowanego systemu podatkowego. Ustawa o reformie podatkowej miała na celu zminimalizowanie progów podatkowych [...] oraz wyeliminowanie licznych odliczeń. Administracja Reagana dążyła do zmniejszenia obciążeń przedsiębiorstw w kwestiach regulacyjnych. Ingerencja rządu w przedsiębiorstwa miała miejsce tylko wtedy, gdy było to absolutnie konieczne. Zlikwidowano kontrolę cen w sektorze naftowym, aby umożliwić przejęcie sił popytu i podaży. Deregulacja doprowadziła do liberalizacji usług telewizji kablowej, transportu, bankowości i usług telefonicznych.

Źródło: tekst dostępny online: pl.history-hub.com.

Wskaż zdania prawdziwe i fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
--------	--------	-------

Zdanie	Prawda	Fałsz
Górny przedział podatkowy dla przedsiębiorstw zmalał za rządów Reagana blisko dwukrotnie w stosunku do górnego przedziału podatku dochodowego z początku jego rządów.	☐	☐
Konserwatyści podczas rządów Ronalda Reagana podporządkowali sobie media oraz usługi kredytowe dla innych państw.	☐	☐
Przed rządami Ronalda Reagana Stany Zjednoczone zaciągały liczne pożyczki.	☐	☐
Stany Zjednoczone pod rządami Reagana starały się wywierać presję na kraje eksportujące ropę naftową, by zwiększyły ceny tego surowca.	☐	☐
Polityka gospodarcza Ronalda Reagana nie obejmowała zagadnień dotyczących pomocy socjalnej.	☐	☐

Zaproponuj tytuły do kolejnych części artykułu popularnonaukowego na temat konfliktu premier Margaret Thatcher z górniczymi związkami zawodowymi.

Fragment A

Propozycja tytułu

« Celem rządu premier Thatcher była likwidacja niedochodowych przedsiębiorstw i prywatyzacja jak największej części władanej przez państwo gospodarki. Musiało to prowadzić prędzej czy później do konfrontacji z górnikami. W lutym 1981 r. wycofała się jednak z planów zamknięcia 23 kopalń. Zdecydowały o tym z jednej strony niewielkie zapasy węgla, z drugiej zaś obawa przed porażką, ponieważ ówczesny umiarkowany przywódca związku zawodowego górników Joe Gromley cieszył się sporym poparciem. Do 1982 r. Thatcher nie miała zresztą zbyt silnej pozycji w swoim rządzie. Walka z inflacją kosztem rosnącego bezrobocia – sięgającego rekordowego poziomu 3 mln osób – nie przysparzała jej popularności w społeczeństwie.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Fragment B

Propozycja tytułu

« Zajęcie przez Argentynę w kwietniu 1982 r. Wysp Falklandzkich na Południowym Atlantyku postawiło w ogóle pod znakiem zapytania przetrwanie Margaret Thatcher jako szefa rządu. Przed polityczną śmiercią uratowała ją ryzykowna decyzja o odbiciu wysp. Zwycięstwo w wojnie falklandzkiej umocniło pozycję premier i przyniosło rok później największy

sukces wyborczy, dając pozycję niekwestionowanego przywódcy konserwatystów z mandatem do wprowadzania zmian. Thatcher nie zamierzała tolerować sytuacji, w której liderzy związkowi będą dyktować, jak rządzić krajem, co miało miejsce w czasach jej laburzystowskich poprzedników.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Fragment C

Propozycja tytułu

((Starcie było nieuniknione. Partia Konserwatywna jeszcze w opozycji przygotowała w 1978 r. plan wygrania ewentualnego konfliktu z górnikiem. [...] Niewątpliwie prowokacją była decyzja o zamknięciu jako pierwszej kopalni w Cortonwood w Yorkshire. Margaret Thatcher traktowała starcie z górnikiem niczym kolejną wojnę o Falklandy, tyle że nie lotniskowce, ale policjanci i łamistrajkowi byli jej narzędziem. Używała zresztą wobec strajkujących określenia „wróg wewnętrzny”. Powołano specjalny komitet rządowy pod przewodnictwem premier do koordynacji działań przeciw nim. Zaangażowano też wszystkie niezbędne instytucje, w tym służbę bezpieczeństwa MI5, której codzienne raporty o strajku trafiały na biurko Thatcher. Przygotowywano je m.in. na podstawie podsłuchów rozmów telefonicznych działaczy związkowych uznanych za wywrotowych: komunistów lub trockistów.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Fragment D

Propozycja tytułu

« Kulminacja starć pomiędzy górnikami a tysiącami policjantów nastąpiła w czerwcu, podczas próby zablokowania koksowni w Orgreave. [...] Aż 140 tys. policjantów zostało wyposażonych w pałki i tarcze. Pomocne było ogólnokrajowe centrum, które koordynowało działania policji z różnych hrabstw w powstrzymywaniu pikietujących górników przed blokowaniem dostępu do pracujących kopalń. Koszty użycia policji przeciw strajkującym wyniosły ok. 250 mln funtów.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Fragment E

Propozycja tytułu

« Krytyczny dla rządu Thatcher moment przyszedł w lipcu 1984 r. Nowym zagrożeniem dla rządu był solidarnościowy strajk dokerów, który groził sparaliżowaniem importu węgla i innych surowców, a przede wszystkim żywności. Wybuchł 9 lipca, po tym jak użyto robotników niezrzeszonych w związku zawodowym dokerów do rozładunku stali. [...] Po 12 dniach strajk dokerów jednak wygaś, a górnicy pozostali sami. Nie poparli ich także przywódcy Partii Pracy, [a] większość opinii publicznej była daleka od opowiedzenia się za strajkującymi. [...] Strajk zakończył się w marcu 1985 r. Górnicy powrócili do pracy, jak w dawnych czasach ze sztandarami i orkiestrami. Nie zawarto żadnego porozumienia. Porażka [...] strajkujących przyspieszyła likwidację kopalń.

Cytat za: Jacek Tebinka, *Jak Thatcher rozbiła górników*, tekst dostępny online: polityka.pl.

Ćwiczenie 7

Stwórz plakat propagandowy promujący lub krytykujący program gospodarczy Margaret Thatcher. Uwzględnij co najmniej dwa hasła oraz trzy elementy graficzne.

Przerób na mem ilustrację przedstawiającą Reagana i Thatcher podczas spotkania w siedzibie brytyjskich szefów rządów.

Źródło: Wikimedia Commons, dostępny w internecie: edition.cnn.com, tylko do użytku edukacyjnego.

Dla nauczyciela

Autor: Marcin Sawicki

Przedmiot: historia

Temat: Wolny rynek i tradycyjne wartości. Reaganomika i thatcheryzm oraz ich wpływ na rozwój gospodarek zachodnich

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum

Podstawa programowa:

zakres podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty

Uczeń:

2) wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opowiada o karierach politycznych Ronalda Reagana i Margaret Thatcher;
- wymienia główne założenia reaganomiki i thatcheryzmu;
- wskazuje mocne i słabe strony polityki neoliberalnej w USA i Wielkiej Brytanii w latach 80.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja;
- metaplan;
- elementy dramy.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją:

Przed lekcją uczniowie powinni przypomnieć sobie zagadnienia dotyczące genezy i skutków kryzysów paliwowych z lat 70. Wybrany uczeń zdolny otrzymuje zadanie: zebrać informacje dotyczące początków kariery Margaret Thatcher i Ronalda Reagana oraz ich poglądów na gospodarkę i przygotować się do krótkiego opowiadania na ten temat podczas lekcji.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom temat lekcji, nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”. Omawia cele lekcji.
2. W ramach rekapitulacji wtórnej uczniowie przypominają genezę oraz skutki kryzysów paliwowych dla gospodarek zachodnich.

Faza realizacyjna:

1. Prezentacja uczniowska. Wskazany przed lekcją uczeń opowiada o początkach kariery, poglądach na gospodarkę oraz przyjacielskich relacjach łączących Margaret Thatcher i Ronalda Reagana. Nauczyciel może dopowiadać informacje, inni uczniowie mogą zadawać pytania prezentującemu.
2. Praca z multimedium („Audiobook”). Uczniowie wysłuchują nagrania, a następnie indywidualnie wykonują polecenie 2: analizują stan gospodarki USA na początku lat 80. na podstawie przemówienia Ronalda Reagana. Przeprowadzają analizę SWOT. Po

ustalonym czasie wybrana osoba przedstawia propozycję odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą ją uzupełniać.

3. Praca w grupach. Uczniowie dzielą się na czteroosobowe grupy, w których wskazują mocne i słabe strony reaganomiki oraz thatcheryzmu. Wybrane losowo grupy przedstawiają i – w razie potrzeby – uzasadniają swoje opinie.
4. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenie 8 z sekcji „Sprawdź się”, proponując własne memy.

Faza podsumowująca:

1. Element dramy. Nauczyciel, nawiązując do polecenia 3 z sekcji „Audiobook”, poleca, aby uczniowie podzielili między siebie role: amerykańskiego przedsiębiorcy, menedżera dużej firmy, robotnika przemysłowego, pracowniczki pomocy społecznej oraz działacza związków zawodowych, a następnie przygotowali krótką ocenę polityki Ronalda Reagana z punktu widzenia danej postaci. Wystąpienia losowo wybranych uczniów.
2. Na koniec zajęć nauczyciel raz jeszcze wyświetla na tablicy interaktywnej lub przy użyciu rzutnika temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście wyświetlonych treści prosi uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach nauczyłem/nauczyłam się...

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia 3 i 6 z sekcji „Sprawdź się”.
2. (Dla uczniów chętnych) Wykonaj ćwiczenie 7, tworząc plakat na zadany temat.

Materiały pomocnicze:

K. Michałek, *Amerykańskie stulecie. Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki 1900–2001*, Warszawa 2004.

Najnowsza historia świata, t. 1, 1945–1963, pod red. A. Patka, J. Rydla, J.J. Węca, Kraków 2000.

J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2010.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą przed lekcją podzielić się na dwie grupy, z których jedna przygotowuje prezentację dotyczącą polityki Ronalda Reagana, a druga – Margaret Thatcher. Audiobook może zostać wówczas wykorzystany jako materiał pomocniczy dla jednej z grup.